

Llanterna màgica

L'encanteri d'una làmpada

Educació secundària

Temporització: 1 h 30 min

Educ'art

Competència

- Conèixer, entendre i manifestar interès pel funcionament, les tipologies i els usos de la llanterna màgica, així com observar i comprendre el moviment de les imatges i la seva evolució, a partir de la manipulació de llanternes màgiques, l'observació i posada en pràctica d'espectacles realitzats amb ella, tot valorant la importància de l'espectacle i tècnica de la llanterna màgica com a precedent del cinema.

Continguts

Conceptuals

- Els diferents tipus i models de llanternes màgiques.
- El funcionament i ús de la llanterna màgica.
- Les plaques de vidre de la llanterna màgica: temàtiques i mecanismes.
- L'evolució i qualitat pictòrica de les plaques.
- La inversió d'imatges i el funcionament de l'objectiu.
- El guionatge, la il·lustració, la banda sonora i la projecció.
- El narrador.
- Les fantasmagories.
- L'espectacle.
- L'entorn social i històric de la llanterna màgica.
- L'espectacle i l'entorn social del moment.

- Il·lustració del guió d'un espectacle.
- Creació d'una banda sonora.
- Dotació de moviments en les imatges de la placa de vidre.
- Projecció d'una petita història mitjançant la llanterna màgica.

Actitudinals

- Valoració de la importància de l'espectacle fet amb la llanterna màgica.
- Interès per la observació dels espectacles de llanterna màgica des del punt de vista artístic, estètic i social.
- Valoració de la tècnica de la llanterna màgica com a precedent del cinema.
- Interès per la creativitat artística.
- Interès pel treball en equip i individual per a la consecució d'un bon resultat.
- Actitud de respecte envers el patrimoni i les diferents maneres de veure i entendre el món.

Procedimentals

- Visualització d'un espectacle audiovisual.
- Anàlisi i comparació de dos projeccions audiovisuals que recreen espectacles de llanterna màgica.
- Preparació d'un espectacle.
- Elaboració del guió d'un espectacle.

Seqüència formativa

Descripció:

L'alumnat entendreà el funcionament de la llanterna màgica i la seva relació amb l'espectacle. Alhora, crearà i projectarà la seva pròpia història mitjançant una llanterna màgica.

Els alumnes coneixeran les parts que componen la llanterna màgica i altres elements claus per al seu funcionament. Altrament, els nens i nenes comprendran la manera de fer espectacle a partir de la manipulació i projecció d'imatges amb la llanterna màgica.

Relacions interactives

L'alumnat seguirà amb atenció les explicacions fetes per l'educador o l'educadora en relació amb la funcionalitat, parts, usos i tipus de llanterna màgica, i descobrirà com i quines eren les imatges que es projectaven mitjançant plaques de vidre pintades.

Ahora, l'alumnat manipularà els objectes i elements, seguint sempre les recomanacions de l'educador o l'educadora per tal de dur a terme correctament l'activitat, així com el taller de creació i projecció d'una història. En tot moment, l'educador o l'educadora guiarà i acompanyarà els alumnes durant la realització de l'activitat, i es farà càrrec d'atendre els dubtes i les consultes que puguin sorgir.

Recursos didàctics

- Fotocòpies dels fulls de l'activitat per a cada un dels nens i nenes.
- Estris per escriure.
- Llanterna màgica i plaques de vidre per manipular.
- Material divers per pintar les plaques de vidre.

Avaluació

El professorat haurà d'observar el grau d'interès, la participació i l'actitud positiva de l'alumnat envers les explicacions, les activitats proposades i el taller.

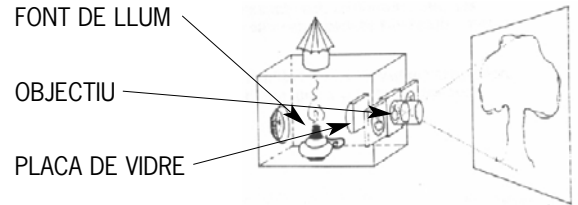
El professorat i l'educador o l'educadora corregiran conjuntament amb l'alumnat les seves respostes, tot comprovant que coincideixen amb el solucionari. El professorat haurà d'observar, tant de l'activitat com del taller:

- Aquells aspectes que hagin suscitat més dificultats en la seva resolució.
- Les parts de l'activitat i/o taller on hagi detectat que l'alumnat demanava ajuts o aclariments.
- Si l'alumnat entén la relació entre el material realitzat amb la música, el so i la veu narrativa.
- Si l'alumnat ha entès i valora la importància de l'espectacle i la tècnica de la llanterna màgica.

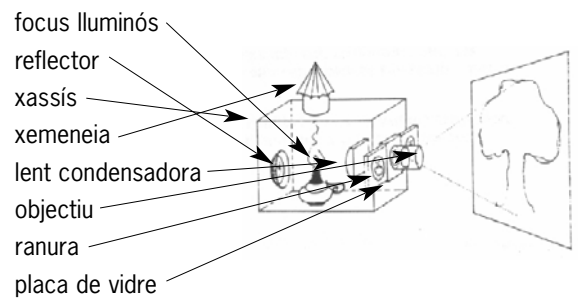
Tenint en compte aquestes observacions, i resolent les dificultats o els dubtes, el professorat comprovarà l'assoliment de la competència.

Solucionari

1. El mecanisme de la llanterna màgica és senzill. Continua les fletxes per tal de situar els tres elements bàsics del seu funcionament en el lloc que els pertoca en el dibuix.

2. Situa les parts de la llanterna on correspongui observant la llanterna del museu:

3. Saps per què? Observa atentament la llanterna per descobrir on hi ha l'error.

L'error està en l'objectiu, que en lloc de situar-se fora del xassís de la llanterna està col·locat a l'interior de la caixa. També hi ha un error en la posició de la placa de vidre, que està situada fora de la llanterna, quan hauria d'estar situada dins la ranura prèvia a l'objectiu.

4. Cerca, entre la gran varietat de plaques de llanterna del museu, alguna que faci referència a cada projecció i descriu-la.
 - *Fantasmagories: projeccions de terror ambientades en espais foscos i tenebrosos.*
 - *Projecció domèstica: projecció de contes per entretenir la mainada.*
 - *Documental: projeccions de llocs llunyans, com les diapositives de viatges d'avui dia.*
 - *Projecció científica: projeccions sobre diferents descobriments naturals, tècnics o científics que es feien en cercles d'estudiosos, universitats, escoles.*

6. Relaciona el nom de la tècnica de les plaques amb la seva definició:

• Pintades a mà	• Els contorns i l'escriptura eren gravats amb una planxa de coure sobre el vidre i llavors les acolorien manualment.
• Tècnica mixta	• Tècnica artesanal: primer es dibuixava sobre el vidre i llavors es calcaven els contorns i s'acoloria.
• Cromolitografiades	• Imatge perfecta, sense errors, realitzada amb una càmera.
• Fotografia	• Tècnica basada en imprimir tota la imatge sobre el vidre.

7. Et proposem que descobreixis el secret del moviment d'aquesta placa de vidre.

El mecanisme per tal de donar moviment al senyor que cau a l'olla consisteix a amagar una part de l'escena mitjançant una palanca o barra que surt de l'exterior i que fa moure una placa transparent amb dues taques negres pintades. A la primera escena, veiem el senyor dret mirant l'olla. En aquest moment, una taca negra amaga l'escena que queda just a la seva dreta (el moment en què ell cau). Si passem a la segona escena i estirem la placa lliscant mitjançant la palanca cap enfora, veurem com destapem l'escena en què el senyor cau a l'olla i amaguem just la imatge del senyor a peu dret, i que abans vàiem. La tècnica es diu d'arrosseigament mitjançant palanca.

PROJECCIÓ DE L'AUDIOVISUAL

8. Compara els dos espectacles de llanterna màgica que hem visualitzat al museu: temàtica, tipus de projecció, mecanismes, tipus de llanternes... i posa'ls un títol.

Espectacle 1

Temàtica: de terror

Tipus de projecció: fantasmagoria

Tipus de llanterna: fantascop

Espectacle 2

Temàtica: còmica

Tipus de projecció: documental i entreteniment

Tipus de llanterna: llanterna màgica de doble objectiu

9. Saps com va anomenar Robertson aquests espectacles?

Fantasmagories

10. Quins personatges o figures has vist en altres plaques de vidre destinades als espectacles de por?

Fantasmes, monstres, esquelets, calaveres, paisatges tètrics, edificis en runes, cares espantades...

11. Quines característiques reuneix el fantascopi perquè fos utilitzat especialment pels espectacles de fantasmagories?

El fantascopi és una llanterna màgica amb rodes. Un mecanisme intern dins les rodes i connectat amb l'objectiu permetia que el seu desplaçament endavant i enrere no afectés l'enfocament de la imatge, de manera que s'enfocava cada vegada que es movia. El fet d'anar endavant i enrere de la pantalla de projecció donava la sensació que la imatge fantasmagòrica s'apropava precipitadament sobre els espectadors i que apareixia com si fos una autèntica aparició.

12. Descriu observant aquesta imatge com t'imagines que era a finals del segle XVIII un espectacle de fantasmagoria, unint els tres elements: escenografia, plaques de vidre i fantascopi.

Era essencialment un espectacle de por. Robertson feia aquesta projecció en un antic convent. Tant l'espai com l'ambientació (calaveres, teranyines, espelmes, fum, olors, sorolls i crits de rerefons...) provocaven en el públic autèntics atacs de cor, ja que apareixien entre el fum imatges fantasmagòriques projectades, sense saber d'on provenien.

13. Amb quins espectacles actuals pots relacionar els espectacles de Robertson que produeixen la mateixa sensació?

Pel·lícules de por, amb efectes especials; caracteritzacions molt ben fetes i ensurts produïts per la combinació d'imatge, música i so.